

■ **La lectura de Shakespeare.** En llegir Shakespeare solem cometre errors de pes. Un dels més habituals és creure que els textos que s'atribueixen a aquest autor poden ser entesos a partir dels gèneres actuals. De fet, ja a la primera edició de les seves obres, al *First folio* del 1623, es parla de comèdies, històries i tragèdies. Però no cal furgar gaire en la realitat escènica del període elisabetià per veure que aleshores de gèneres teatrals n'hi havia molts més i, per tant, algunes peces que ens

sonen estranyes i inversemblants (magníficament estranyes i inversemblants com per exemple *La tempesta*) són explicables des de paràmetres i referents que avui hem perdut. ¿I si aquesta obra i les que Shakespeare va escriure en el darrer període de la seva vida fossin romances? És a dir: un gènere avui desaparegut i que lògicament, tenia els seus codis.

■ **Romances i altres gèneres.** Naturalment les obres de Shakespeare poden ser



subdividides de maneres diferents segons els interessos acadèmics. Podem parlar de tragèdies de venjança, ens podem referir a les de tema romà i no costaria concretar les anomenades *problem plays*... Però aquestes consideracions posteriors no són gaire útils

a l'hora de determinar com rebien els contemporanis de Shakespeare les propostes teatrals que se'ls feien. En canvi, sembla que és essencial saber si *Un somni de nit de Sant Joan* l'hem de considerar una comèdia o bé és una proposta dramàtica que s'estructura a partir de la mascarada, un gènere musical i d'entreteniment cortesà que té arrels a l'Edat Mitjana i que culmina en els autors posteriors a Shakespeare, especialment en Ben Jonson. I fem una *boutade*: una comèdia elisabetiana i

la mascarada són tan lluny com una peça de Noel Coward i un *happening*.

■ **El receptor.** Els estudiosos de la teoria de la recepció expliquen des de finals dels anys seixanta la importància que té el sistema relacional de convencions a l'hora de "llegir". Per entendre ens cal saber què llegim i des d'on ho fem. La construcció del sentit no és, doncs, aliena als gèneres que, amb lleis poderoses, ens permeten acceptar fets que altrament no digeriríem

prou bé. Amb la ciència-ficció, per exemple, acceptem els viatges en el temps, les relacions amb éssers d'altres planetes, etc. Shakespeare, doncs, cal interpretar-lo des dels codis que el van fer possible, entre els quals hi ha la disposició tan oberta de l'escenari gairebé buit que s'omplia només de paraules i més paraules. Si els personatges deien que eren en un jardí, els espectadors veien un jardí, i si es parlava d'una nit obscura, no es podia veure res més que foscor tot i que fossin a ple dia.

Teatre

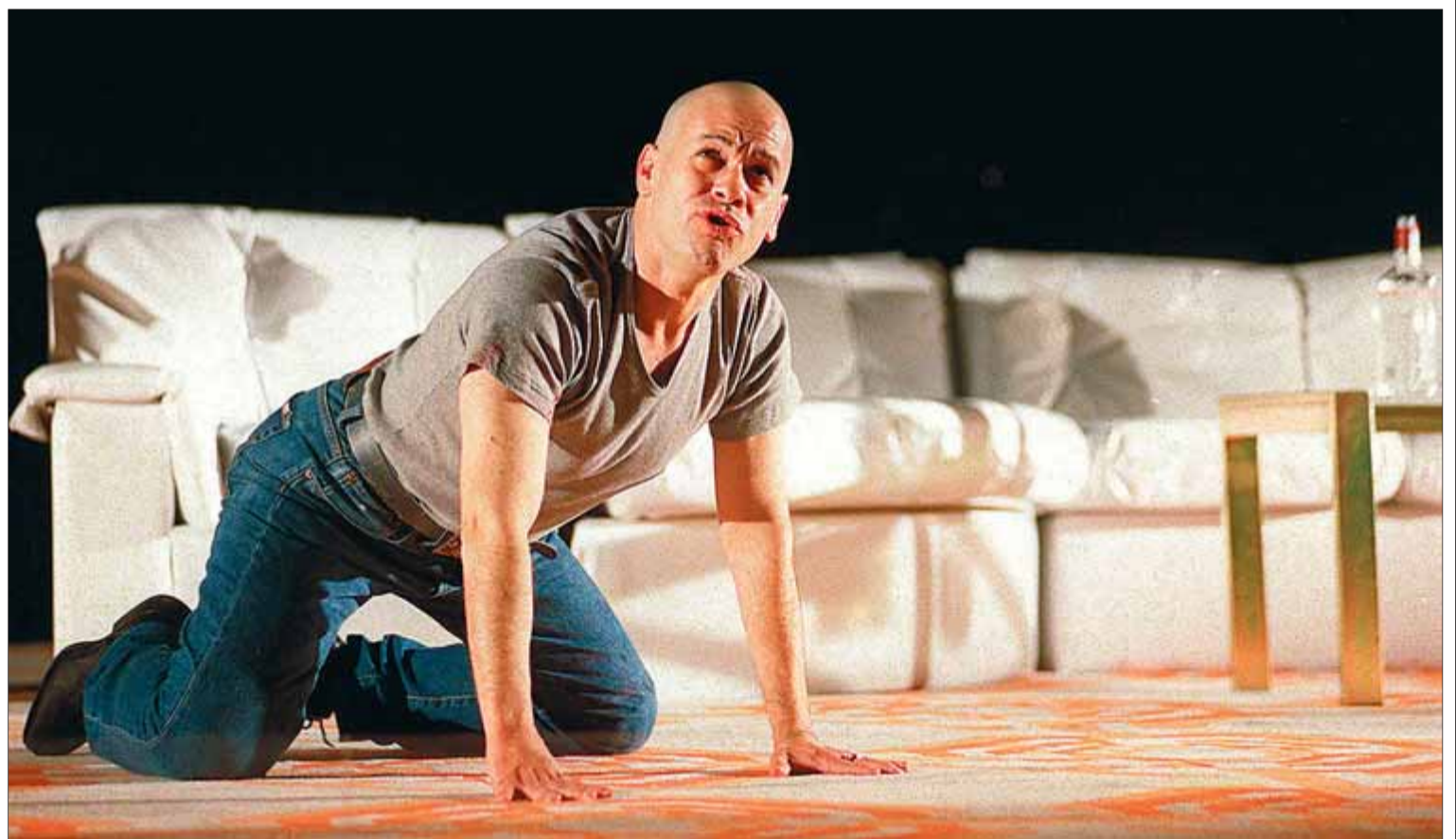


Jordi Coca

Shakespeare i els gèneres

El Festival Shakespeare que cada any ens proposa l'Ajuntament de Santa Susanna ara s'amplia a Mataró. Es farà entre el 28 de juliol i el 3 d'agost i, tot i la comprensible reducció de pressupost, continua sent una oferta estiuenca estimulante. En part és així perquè Shakespeare permet tota mena de muntatges i d'adaptacions, i perquè mai no falta una nova manera de llegir el gran autor anglès que va viure a cavall del segle XVI i XVII.

Shakespeare escrivia en una llengua que avui en diríem minoritària, ja que l'anglès d'aleshores el parlaven uns quatre milions de persones, i ho feia en clara complicitat amb els seus clients. La tradició teatral anglesa tenia com a mínim tres segles de continuïtat i, a causa dels grans canvis que experimentava el món, la gent acudia al teatre plena de curiositats. A les obres de Shakespeare, i a les dels autors immediatament anteriors i posteriors a ell, s'hi plantejaven qüestions essencials que avui a nosaltres se'ns escapen. Per exemple: per a l'espectador era evident que el *Juli Cèsar* de Shakespeare tenia molt a veure amb la reina Elisabet I; com que coneixia les cròniques en què es basaven els arguments teatrals, s'adonava que *Macbeth* no era una peça sobre l'ambició política; entenien les referències al rei Jaume, escocès, que acabava d'accedir al tron d'Anglaterra, i valorava que fos afecionat a les bruïxeries... Això de banda, l'espectador també notava que Shakespeare es burlava sovint de l'estil rebuscat i emfàtic que estava de moda, l'eufuisme, i s'adonava de fins a quin punt l'autor reescribia textos anteriors...



El públic anglès del segle XVI sabia que 'Macbeth' no era una peça sobre l'ambició política ■ FRANCESC MELCION

En el període elisabetià la societat londinenca era complexament democràtica. Hi conviuen tensions religioses, trasbalsos polítics, una pugna constant entre la reialesa i el republicanisme dels puritans, la presència gairebé subterrània dels catòlics, als quals Shakespeare no veia pas malament... També es tenia consciència que el món era més gran i més complex del que s'havia cregut fins aleshores, cosa que generava una gran afeció a les cròniques de grans viatges i als aventurers. I es llegien novel·les italianes, les *Vides*

La grandesa de Shakespeare és la seva ductilitat, la manera genial que va tenir de ser del seu temps i de superar-lo

paraules de Plutarc, cròniques que pretenien informar sobre la pròpia història... Les formes dramàtiques de l'Edat Mitjana convivien amb la recuperació universitària, i després popular, dels arguments llatins procedents de Plaute i de Terenci o amb les versions del tremendisme de Sèneca...

La grandesa de Shakespeare és precisament la seva ductilitat, la manera genial que va tenir de ser del seu temps i de superar-lo àmpliament tot potenciant a les obres la presència d'un ésser humà contradictori que és tan

presoner de les circumstàncies com de les pors i de les incerteses. Shakespeare ho diu tot a les seves obres amb paraules: l'escenografia, els moviments, les emocions i els dubtes del protagonistes, la unió entre la natura i els éssers humans, les convencions dels gèneres... I els espectadors l'entenien. Nosaltres, doncs, en proposar un Shakespeare primer hem de veure com eren aquests textos en el moment d'estrenar-se, i després hem de buscar lliurement les equivalències. Benvinguts siguin els festivals Shakespeare! ■